

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ**

**ХЕРСОНСЬКИЙ ВІДДІЛ
УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА**

**ХЕРСОНСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ**

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**ХЕРСОНСЬКОГО ВІДДІЛУ
УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 13

**ХЕРСОН
2022**

УДК 911
Н 34

Затверджено відповідно до рішення
Вченої ради Херсонського державного університету
Протокол № 19 від 30.05.2022 р.

Н 34 **Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства: Зб. наук. праць / [За ред. О. В. Давидова]**
Вип. 13. – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2022. – 60 с.

ISBN 978–617–7941–83–4 (електронне видання)

Опубліковані результати природничих, суспільно-географічних, соціологічних, геоекологічних досліджень та дослідження в галузі методики викладання географії.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Стоян О.О. – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії, природокористування та ГІС технологій, Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова;

Онойко Ю.Ю. – кандидат географічних наук, доцент кафедри природничих наук, хімії, географії та методик їхнього навчання, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Давидов О.В. – кандидат географічних наук, доцент (відповідальний редактор);

Мальчикова Д.С. – доктор географічних наук, професор;

Молікевич Р.С. – кандидат географічних наук (заступник відповідального редактора);

Пилипенко І.О. – доктор географічних наук, професор;

Котовський І.М. – кандидат географічних наук, доцент;

Ходосовцев О.Є. – доктор біологічних наук, професор;

Захаров О.О. – магістрант спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) (відповідальний секретар).

Адреса редакційної колегії: 73000, кафедра географії та екології, факультет біології, географії та екології, Херсонський державний університет, вул. Університетська, 27, м. Херсон. Тел. (0552) 32-67-17.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей. Думка редакційної колегії не завжди співпадає з думкою авторів.

УДК 911

© Херсонський відділ Українського географічного товариства, 2022
© ФОП Вишемирський В. С., 2022

ISBN 978-617-7941-83-4

ЗМІСТ

Архіпов Д. С. ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE EARTH В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	4
Боева А. В. НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ БАЛЬНЕОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ САНАТОРІЮ «ГОПРИ» У ГРЯЗЕЛІКУВАННІ.....	7
Давидов О. В., Котовський І. М., Черняков Д. О. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРОТОКА ПРОМИВНОГО ГЕНЕЗИСУ	10
Давидов О. В., Чаус В. Б., Холодняк П. А., Іваскевич І. В. СТРАТЕГІЯ ПО ВІДНОВЛЕННЮ БЕРЕГОВИХ ФОРМ РЕЛЬЄФУ ВЗДОВЖ ФРОНТУ КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА	13
Зайченко Т. О. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ РЕКРЕАНТІВ ПРИ ПОТРАПЛЯННІ ДО НЕСПРИЯТЛИВИХ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ В БЕРЕГОВІЙ ЗОНІ ЧОРНОГО ТА АЗОВСЬКОГО МОРІВ В МЕЖАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	20
Захаров О. О. СПОСОБИ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ НОМЕНКЛАТУРИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ	24
Іваскевич І. В. СТАН БЕРЕГОВОЇ ЗОНИ ФРОНТАЛЬНОГО БЕРЕГУ КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА.....	26
Кузмічова К. М. КЛІМАТИЧНІ ЦИКЛИ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ВИДІЛЕННЯ.....	31
Лозова Л. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА ХЕРСОН У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	38
Плющ С. О., Давидова А. М. ЕКОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРОРВ В ТІЛАХ АКУМУЛЯТИВНИХ ФОРМ БЕРЕГОВОЇ СИСТЕМИ ТЕНДРА – ДЖАРИЛГАЧ.....	42
Ромсицька Ю. Д. МОРФОМЕТРИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА РЕЛЬЄФ ДНА ШТУЧНОЇ ВОДОЙМИ В ВЕХІВ'ЯХ ЛИМАНУ	47
Філончук З. В. ІСТОРИЧНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ КУРСУ «УКРАЇНА У СВІТІ: ПРИРОДА, НАСЕЛЕННЯ»	50
Чаус В.Б., Касьянов Є. О. ОСОБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ФРОНТАЛЬНИЙ БЕРЕГ КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА У 2020-2021 РОКАХ	55
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	59

ОСОБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА ХЕРСОН У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто історичні аспекти заснування промислових підприємств міста Херсон. Проаналізовано особливості розвитку промислових комплексу та можливості його модернізації. Проаналізовано природні особливості регіону та їх вплив на специфіку формування промислового сектору.

Ключові слова: *регіон, промисловий комплекс, економіка.*

The article considers the historical aspects of the establishment of industrial enterprises in the city of Kherson. Peculiarities of industrial complex development and possibilities of its modernization are analyzed. The natural features of the region and their influence on the specifics of formation are analyzed. industrial sector.

Key words: *region, industrial complex, economy.*

В умовах динамічного розвитку регіонів, комплексність промисловості зумовлювалася взаємодією промислово-територіальних зв'язків. Це обумовлювало зв'язок між теоритичними аспектами, галузевими складовими, практичними шляхами розвитку та реалізацією виготовленої продукції. Місто Херсон має достатньо розвинутий та різноманітний сектор промисловості. Який представлений, переробними та виробничими галузями [1].

Поняття «промисловий комплекс» має декілька трактувань. У процесі визначення та інтерпретації потрібно враховувати, що в основі комплексності велике значення має поділ праці, міжгалузеві зв'язки та просторова форма організації промисловості [6].

Розвиток регіонів в середині країни відбувався за рахунок внутрішніх факторів: природничих та географічних особливостей, зовнішніх: світові ціни на енергоносії, сировину, світової інфляції, нестача кваліфікованих трудових ресурсів, зниження рівня конкурентоспроможності українських товарів на одній ланці зі світовими. Географічні особливості міста, його розташування на півдні України, на правому березі річки Дніпро, зумовило розвиток морського та річкового транспорту та наявності портів. Логічним є те, що провідні галузі промисловості міста: машинобудування, суднобудування, електротехнічна промисловість, нафтопереробка [3].

За даними звітності Херсонської державної адміністрації, промисловий комплекс міста за 2021 рік представлений 256

підприємствами. Частка зайнятих працівників складає 16, 9%, що на 1,4 % більше ніж в 2020 році [8].

Позитивну динаміку розвитку промислового комплексу, було зафіксовано внаслідок зростанням заробітної плати працівників промислових об'єктів (рис.1).

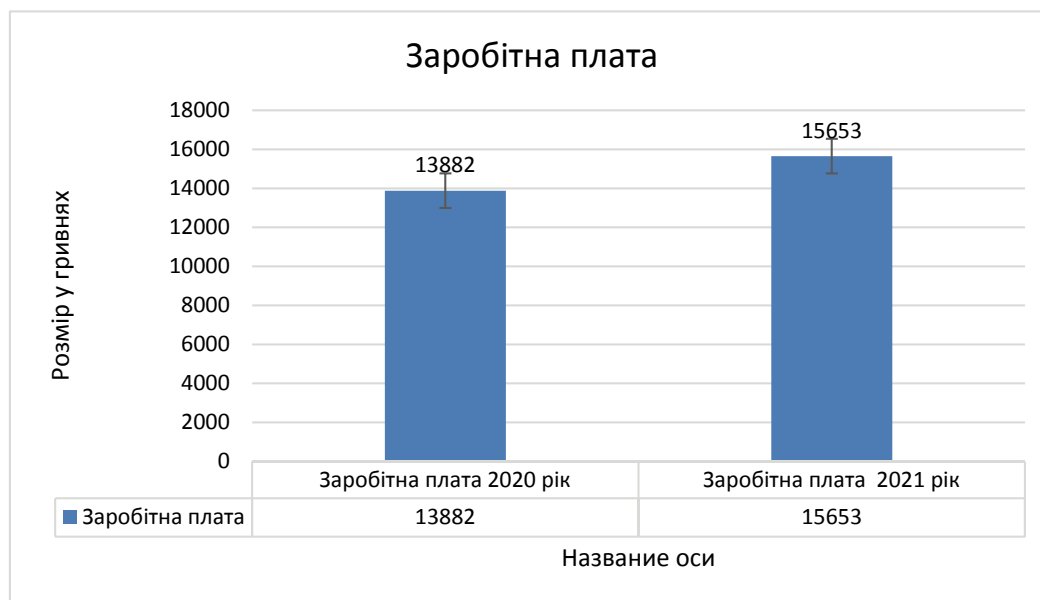

Рис. 1. Динаміка зростання заробітної плати працівників промислових об'єктів за 2020-2021 рік.

**Побудовано автором за даними «Провідні промислові підприємства м. Херсон» [7].*

За даними рис. 1, середня заробітна плата працівників за один рік зросла на 9,8%, це на 2,4 % вища середнього рівня регіону, від мінімальної ставки.

Обсяг освоєних капітальних інвестицій, підприємства також зросли, та склали 930, 7 млн. грн. Завдяки, таким загальнодержавним показникам доходу економічних показників, за рахунок промислового сектору, дозволяє виокремити головні складові промислового комплексу: постачання електроенергії, газу, нафтопродуктів, виробу деревини, машинобудування, обробка металів [5,8].

Особливу увагу в розвитку промислового комплексу, зокрема проблемам формування сучасної високомодернізованої технологічної структури направлені на підвищення ефективності промислових підприємств. Виникає необхідність у формуванні закономірних процесів, що сприятимуть розвитку промислових угруповань, як в межах великих економічних районів так і в менших таксономічних одиницях [2,3].

Сьогодні, більшість країн світу та окремі міста зокрема, надають перевагу розвитку третинного сектору економіки, частка промисловості поступово починає скорочуватися. Для України, та м. Херсон зокрема, як колишньої частини радянської держави деіндустріалізація була спричинена складністю перебудови економіки. Від командно-адміністративних до ринкових відносин. У таблиці 1. наведена хронологія розвитку та становлення індустріального сектору економіки м. Херсон.

Таблиця 1

Хронологія заснування промислових підприємств м. Херсон

Дата заснування	Назва підприємства	Спеціалізація
1778 рік	Херсонський морський торгівельний порт; (функціонує).	Перевезення вантажів.
1778 рік	Херсонський річний порт; (функціонує).	Перевезення вантажів.
1887 рік	Херсонський машинобудівний завод; (функціонує).	Виготовлення сільськогосподарського устаткування..
1925 рік	Херсонський завод карданних валів; (функціонує).	Виготовлення карданних валів.
1932 рік	Херсонський консервний комбінат; (функціонує).	Виготовлення консервної продукції.
1938 рік	Херсонський нафтопереробний завод; (функціонує).	Переробка нафти.
1951 рік	Херсонський суднобудівний завод; (функціонує).	Суднобудівництво.
1954 рік	Херсонський бавовняний комбінат; (нефункціонує з 04.03.2013 року).	Виготовлення текстильних товарів.
1963 рік	АТ «Херсонгаз»; (функціонує).	Розподілення та транспортування газу.
1995 рік	АТ «Херсонобленерго»; (функціонує).	Розподілення та транспортування електроенергії.
2006 рік	ТОВ «Данон –Дніпро»; (функціонує).	Харчова продукція
2007 рік	Херсонський ливарний завод; (функціонує).	Виплави зі сірого чавуну та сталі.

Дата заснування	Назва підприємства	Спеціалізація
2010 рік	Швейна фабрика «Від»; (функціонує).	Легка промисловість
2018 рік	Херсонський державний завод «Палада»; (функціонує).	Виготовлення залізобетонних конструкцій.
1819 рік	ПАТ «Херсонська поліграфічна фабрика»; (функціонує).	Виготовлення різноманітних паперових і картонних виробів.

**Складено автором за даними «Провідні промислові підприємства м. Херсон»[7]*

Зважаючи на суспільно-історичні особливості, фактор розвитку промислового комплексу міста, його стратегічні напрямки, можемо зробити наступні висновки, які сприятимуть зростанню промислового потенціалу м. Херсон:

1. Нарощування експортного потенціалу;
2. Державна підтримка національних підприємств;
3. Розвиток наукових галузей та інтелектуального потенціалу;
4. Створення замкнутих циклів виробництва;
5. Конкурентноспроможність;
6. Запровадження постійного моніторингу внутрішнього ринку;
7. Розробка якісних, ефективних систем державної підтримки [7,8].

Проаналізовані в контексті особливості заснування й розвитку промислові підприємства міста, сприяють економічному зростанню регіону. Можливі напрями модернізації та їх шляхи реалізації направлені на покращення промислового комплексу. Це дасть змогу значно підвищити технічний рівень та технологічні процеси в рамках конкуренції підприємств промислового сегменту.

Список використаних джерел:

1. Peter H. Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century. Oxford, – 2002. – Vol.14. – P.178-214.
2. Департамент екології та природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Херсонській області 2020 році. (2020) URL: <https://mepr.gov.ua/files/docs/Reg.report> (дата звернення 21.10.2015).
3. Лозова Л.В. Аналіз стратегії розвитку Херсонської міської територіальної громади до 2030 року / Л.В. Лозова/ Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки.- 2021. – 15. – С. 17-26.
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2019). Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади до 2030 року. URL:

- <http://www.city.kherson.ua/articles/strategichniy-plan-ekonomichnogo-rozvitku-m-herson>. (дата звернення 10.10.2020).
5. Перелік об'єктів спільної власності територіальних громад Херсонської області [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Херсонська обласна рада, 2018. URL: <http://khor.gov.ua/komunalni-ustanovy-ta-pidpryyemstva> (дата звернення 10.04.2022).
 6. Підгрушний Г. П. Промисловість і регіональний розвиток України (теорія та практика суспільно-географічного дослідження) // К., 2007.– 40 с. – 2007.
 7. Провідні промислові підприємства м. Херсон [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Херсонська обласна державна адміністрація, 2021. URL: <https://khoda.gov.ua> (дата звернення 14.04.2022).
 8. Промисловість м. Херсон. Херсон. Громада. Ініціатива. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт URL: <https://hgi.org.ua> (дата звернення 14.04.2022).

ПЛЮЩ С. О.¹, ДАВИДОВА А. М.²

1 Чорноморський біосферний заповідник НАН України

*2 Комунальний заклад «Херсонський фаховий спортивний коледж»
Херсонської обласної ради*

ЕКОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРОРВ В ТІЛАХ АКУМУЛЯТИВНИХ ФОРМ БЕРЕГОВОЇ СИСТЕМИ ТЕНДРА – ДЖАРИЛГАЧ

Вступ.

Уздовж узбережжя Херсонської області поширені мілководні затоки, які являють собою водно-болотні угіддя міжнародного значення та включені до Рамсарського списку [19]. До відповідних заток належать Джарилгацька, Тендрівська та Ягорлицька, які частково відокремлені береговими бар'єрами від відкритих акваторій моря. Наявність берегових бар'єрів зумовлює формування в межах наведених заток дуже специфічних гідродинамічних, гідрохімічних та літодинамічних умов, що сприяє формуванню водних гідроекосистем зі значною біопродуктивністю.

У межах акумулятивних форм, які входять до складу берегового бар'єру Тендра – Джарилгач, періодично формуються та певний час функціонують специфічні протоки або прорви, які з'єднують акваторії відокремлених заток із просторами північно-західної частини Чорного моря. Варто зазначити, що прорви виконують функції природних коридорів між суміжними акваторіями, за якими здійснюється обмін водними масами, прибережно-морськими наносами та різноманітними живими організмами [1].